

INGENIØR THOMAS GRAM.

Ingeniør Thomas Gram.

Thomas Gram døde den 18. juli etter et langt og smertefullt sykeleie 61 år gammel. Med hans bortgang har torvteknikken mistet en av sine mest fremragende ingeniører. Etter å ha endt sine studier ved den Tekniske Høiskole i Sveits, kom han i tyveårene til Peco Ltd. i London for å arbeide med utnytting av torv. Dette firma — sammen med andre datterselskaper — hadde arbeidet med myrundersøkelser og nye metoder for torvutvinning i mange land siden 1911. Hovedkontoret var i London, og laboratoriet og forsøksstasjonen var stasjonert ved Ironhirst i Dumfriesshire i Skottland. Et resultat av de første eksperimenter var den store våtforkullingsfabrikk som ble bygget av den

britiske regjering under og etter den første verdenskrig; men denne brikettfabrikk ble ikke noen suksess. Gram kom tidsnok til å se den før mesteparten ble revet ned. Med en gang gravet han seg ned i torveksperimenter med stor iver og dyktighet. Målet var en metode som helt eller delvis bygget på kunstig avvanning av torven. Denne oppgaven er det viktigste skritt ved utnytting av torv. Før vannet er fjernet fra torven på en økonomisk måte, er det liten nytte å snakke om bruken av torv. Lufttørking er — som alle vet — et lotterispill. Maskintorvproduksjon krevet — og gjør det fremdeles — for mange mannsdagsverk, og disse er ikke alltid for hånden i et industriland.

Thomas Gram arbeidet sammen med fire svenske ingeniører og kjemikere ved laboratoriet på Fairlawn i London. Han brakte med seg nye idéer, ungdommelig iver og entusiasme, men beholdt alltid sitt rolige vesen. Han ga aldri opp om en idé feilet. Den neste dag hadde han tenkt ut en ny løsning. Der var ingen uklar tenkning og planlegging med Gram. Som lærer i matematikk ville han ganske sikkert ha gjort stor lykke. Han beregnet, og gjettet aldri.

En eller to idéer var blitt forkastet da jeg kom til Peco's forsøksstasjon ved Dumfries i 1927. Gram hadde da gjort ferdig planen for Peco-tørkeren. Oppførelsen var i gang, og forsøkene begynte sommeren 1928. Maskinmessig arbeidet tørkeren tilfredsstillende, men der

var allikevel for meget vann å fjerne fra torv som inneholdt omkring 75 %. Vi måtte finne en utvei for å bli kvitt mere vann før torven kom inn i selve tørkeren. Dette er ikke plassen for en detaljert beskrivelse av de forsøk vi gjorde i så måte. Det er nok å fortelle at høsten 1929 kom ingeniør Jørgensen fra Kaas i Jylland på besøk til Ironhirst for å studere tørkeren, som han var sterkt interessert i. Han fortalte om noen eksperimenter med harving av myroverflaten som han hadde gjort samme år, og trodde han kunne redusere vanninnholdet av torven til 55 å 60 %. Denne beretning brakte atter optimismen tilbake til Ironhirst og London. Gram forenklet tørkeren til dobbelt effekt, og når den ble matet med torv av 55 % vanninnhold, arbeidet den tilfredsstillende. Tiden har senere bevist denne påstand. For fresetorv er Peco-tørkeren enda i dag den mest økonomiske tørker. Peco-tørkere er nå i bruk i Danmark, Sverige, Irland og Russland. Mekanisk sett er tørkeren blitt meget forbedret siden prototypen ble konstruert ved Ironhirst for 32 år siden; men det er enda den samme tørker som Gram og hans medhjelpere bygget.

Den neste oppgave var å utforme en helt ut mekanisert metode for fresetorvproduksjon. Etter omkring 5 års eksperimenter på myren ved Ironhirst var oppgaven løst så tilfredsstillende at man i Irland besluttet å sikre seg metoden og bygge en brikettfabrikk ved Lullymore i Kildare. Gjennom hele Peco's historie, helt fra før den første verdenskrig og halvveis gjennom den andre, var Nils Testrup den administrerende direktør. Gram ville være enig med meg i at uten Testrup's entusiastiske optimisme, hans kapasitet når det gjaldt å sikre ny kapital for videre eksperimenter, og hans evne til å selge Peco-metodene, ville resultatene ikke ha kommet til praktisk nytte på et så tidlig tidspunkt som de gjorde; men det er en annen historie. Peco's høstemaskin og grøftemaskin ble konstruert ut fra Grams idéer.

Peco's fresemetode brukes nå i Irland, Sverige, Frankrike og Skottland, og ikke minst i Russland, hvor millioner av tonn fresetorv blir produsert årlig. Gjennom årene er maskinene blitt meget forbedret i detaljer; men grunnlaget er fremdeles det samme som for de prototyper vi kjørte på myrene ved Ironhirst for 25 år siden under Grams ledelse. Peco fresemetoden er fremdeles i dag ansett for den mest økonomiske metode for fremstilling av fresetorv av 55 % vanninnhold. Den er en 100 % mekanisert metode. Den står i første rekke i dag; men nye metoder vil komme og er allerede under vei og vil arbeide uavhengig av lufttørrking.

Den siste verdenskrig stanset Peco's videre operasjoner. Forslag til storproduksjon av torv i Great Britain ble ikke akseptert av autoritetene, da forberedelsene ville ta for lang tid. Gram — som andre — måtte også gjøre krigstjeneste. Etter krigen ledet han byggingen av en torvbrikettfabrikk i Normandie.

Thomas Gram vil alltid bli husket som den første av pionerene for Peco tørke- og fresemetode. Alle vi som arbeidet daglig sammen

med ham beklager dypt at sykdommen forhindret ham i å ta del i den videre utnytting av torv, naturens største akkumulasjon av materiale av organisk opprinnelse. Nå da han er borte vil vi alltid minnes ham som en fremragende ingeniør, en mann av karakter og en som ikke var redd for å arbeide som pioner. Personlig vil jeg alltid huske med glede den tid jeg arbeidet sammen med ham.

Edinburgh, august 1960.

Anders Tomter.

VERDENSMESTERSKAP I TRAKTORPLØYING.

Det 8. verdensmesterskap i traktorpløyning vil i år bli holdt på forsøkgården «Tor Mancina» like utenfor Rom i dagene 8. og 9. oktober. Ca. 15 nasjoner konkurrerer, hver med inntil 2 deltakere. Fra Norge deltar i år Arne Braut, Rogaland, og Hans O. Sylling, Buskerud. Som lagleder og norsk dommer har Norges Bygdeungdomslag — som er medlem i den internasjonale pløyeorganisasjonen — oppnevnt sekretær Einar Wold, Det norske myrselskap.

I tilknytning til selve pløyekonkurransene er det også i år, i likhet med tidligere, lagt opp et større studieprogram. Hensikten med disse stevnene er nemlig ikke bare selve pløyingen, men også at jordbruksungdom fra mange kanter av verden skal kunne møtes og utveksle meninger og erfaringer, og dessuten å lære andre lands jordbruk å kjenne. Disse studieturene har tidligere vært arrangert som lengre busssturer i vedkommende lands jordbruksdistrikter, men i år vil deltakerne være innkvartert i Rom hele tiden, og det vil bli arrangert en rekke ekskursions i Rom og til distriktene omkring. Deltakerne denne gang vil derfor få en enestående anledning til å lære de verdenskjente severdigheter i Rom å kjenne, og også få et inntrykk av italiensk jordbruk ved dagsturen i omegnen.

Sekretær Wold deltok som norsk leder også ved stevnet i Tyskland i 1958 og i Nord-Irland i 1959.

Til

Myrselskapets medlemmer!

Det gjenstår fremdeles en del kontingenter for 1960 som ikke er betalt. Vi vil derfor henstille til alle som ennå ikke har ordnet kontingenten å innløse de postinkassasjoner som nå vil bli sendt ut.

Skulle enkelte medlemmer ønske å gå over til livsvarig medlemskap, er kontingenten *kr. 100,—*.